

Παράδοση γ'

Κείμενο 3

Οὐκ ἡμφεσβήτει, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ὠμολόγει ἀδικεῖν, καὶ ὅπως μὲν μὴ ἀποθάνῃ ἠντεβόλει καὶ ἰκέτευεν, ἀποτίνειν δ' ἔτοιμος ἦν χρήματα. ἐγὼ δὲ τῷ μὲν ἐκείνου τιμήματι οὐ συνεχώρουν, τὸν δὲ τῆς πόλεως νόμον ἠξίουσαν εἶναι κυριώτερον, καὶ ταύτην ἔλαβον τὴν δίκην, ἣν ὑμεῖς δικαιοτάτην εἶναι ἠγησάμενοι τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύουσιν ἐτάξατε. Καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. [...] Ἀκούετε, ὧ ἄνδρες, ὅτι αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἐξ Ἀρείου πάγου, ᾧ καὶ πάτριόν ἐστι καὶ ἐφ' ἡμῶν ἀποδέδοται τοῦ φόνου τὰς δίκας δικάζειν, διαρρήδην εἴρηται τούτου μὴ καταγιγνώσκειν φόνον, ὅς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῇ ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν ταύτην τὴν τιμωρίαν ποιήσῃται. καὶ οὕτω σφόδρα ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς γυναιξὶ δίκαια ταῦτα ἠγήσατο εἶναι, ὥστε καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ταῖς ἐλάττονος ἀξίαις τὴν αὐτὴν δίκην ἐπέθηκε. [...] Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὧ ἄνδρες· σκέψασθε δὲ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς οὕτως περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ζητοῦντες εἴ τις ἐμοὶ καὶ Ἐρατοσθένει ἔχθρα πώποτε γεγένηται πλὴν ταύτης. οὐδεμίαν γὰρ εὐρήσετε. οὔτε γὰρ συκοφαντῶν γραφάς με ἐγράψατο, οὔτε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεχείρησεν, οὔτε ἰδίας δίκας ἐδικάζετο, οὔτε συνήδει κακὸν οὐδὲν ὃ ἐγὼ δεδιῶς μὴ τις πύθῃται ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι, οὔτε εἰ ταῦτα διαπραξαίμην, ἥλπιζόν ποθεν χρήματα λήψεσθαι· ἔνιοι γὰρ τοιούτων πραγμάτων ἔνεκα θάνατον ἀλλήλοις ἐπιβουλεύουσι. τοσούτου τοίνυν δεῖ ἢ λοιδορία ἢ παροιμία ἢ ἄλλη τις διαφορὰ ἡμῖν γεγονέναι, ὥστε οὐδὲ ἑωρακῶς ἦν τὸν ἄνθρωπον πώποτε πλὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί. τί ἂν οὖν βουλόμενος ἐγὼ τοιοῦτον κίνδυνον ἐκινδύνευον, εἰ μὴ τὸ μέγιστον τῶν ἀδικημάτων ἦν ὑπ' αὐτοῦ ἠδικημένος;

(Λυσίας, Ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία §§ 29-45)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ἀμφισβητέω-ῶ = διαφωνώ

ἀντιβολέω-ῶ = παρακαλώ θερμά

ἀποτίνω = ξεπληρώνω, ανταποδίδω, αποζημιώνω, πληρώνω

τίμημα, τό = αποζημίωση, τιμή

συγχωρέω-ῶ + δοτική (ως αντικείμενο) = συμφωνώ με

ἀξιόω-ῶ = θεωρώ άξιο να, απαιτώ να, αξιώνω να, έχω την αξίωση να

λαμβάνω δίκην παρά τινος = τιμωρώ, εκδικούμαι κάποιον

πάτριόν έστι + δοτική προσωπική = είναι πατροπαράδοτο δικαίωμα κάποιου να

διαρρήδην = ρητώς

καταγιγνώσκω τινός τι = κατηγορώ / καταδικάζω κάποιον για κάτι

δάμαρ, ή (τής δάμαρτος) = σύζυγος, η

παλλακή, ή = παλλακίδα (γυναίκα που ζει σε ένα σπίτι ως σύντροφος ενός άντρα αλλά είναι

κατώτερη από τη σύζυγο)

γραφή, ή = κατηγορία, έγγραφη ποινική δίωξη

γραφήν γράφομαι = ασκώ ποινική δίωξη

έκβάλλω = εκδιώκω, εξορίζω

σύννοια = γνωρίζω κάτι για κάποιο πρόσωπο

δέδοικα / δέδια = φοβάμαι

ἀπόλλυμι = σκοτώνω (γενικά, χάνω)

έπιβουλεύω = οργανώνω κρυφά με αθέμιτα μέσα

λοιδορία, ή = όνειδος, μομφή, κακοποίηση

παροιμία, ή = συμπεριφορά υπό την επίρροια μέθης

τί βουλόμενος = για ποιο λόγο

ΣΥΝΤΑΞΗ: ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Οι ονοματικοί ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί προσδιορίζουν ονόματα και είναι κυρίως επίθετα, ονόματα, λεκτικά σύνολα (εμπρόθετοι, φράσεις) ή ακόμη και ολόκληρες προτάσεις. Ονομάζονται ομοιόπτωτοι, διότι, όταν είναι επίθετα ή ονόματα, βρίσκονται στην ίδια πτώση με το όνομα το οποίο προσδιορίζουν.

Οι ονοματικοί ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί μπορούν να διαιρεθούν σε τέσσερις κατηγορίες:

- ✚ επιθετικός προσδιορισμός
- ✚ κατηγορηματικός προσδιορισμός
- ✚ παράθεση
- ✚ επεξήγηση

1. ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Ο επιθετικός προσδιορισμός διακρίνεται από τον κατηγορηματικό από το γεγονός ότι ο επιθετικός δηλώνει κάποιο μόνιμο χαρακτηριστικό του ονόματος που προσδιορίζει, ενώ ο κατηγορηματικός προσδίδει στο προσδιοριζόμενο μία παροδική ιδιότητα. Ως επιθετικός προσδιορισμός μπορεί να λειτουργήσει:

- ✚ Επίθετο. Σε αυτή την περίπτωση το επίθετο προσδιορίζει ένα ουσιαστικό, του προσδίδει ένα μόνιμο γνώρισμα και συμφωνεί με αυτό σε πτώση, αριθμό και γένος: *δικαία κρίσις*
- ✚ Επιθετική μετοχή, αντωνυμία και αριθμητικό επίθετο: *ὁ ἐπιμελούμενος μαθητής, τρεῖς ἄνδρες*
- ✚ Ουσιαστικό σε πλάγια πτώση (γενική, δοτική), επίρρημα και εμπρόθετος προσδιορισμός συνοδευόμενα από άρθρο: *ὁ Ἀθηναίων δῆμος, ἢ κατὰ τὸν νόμον τιμωρία.*

- ✚ Ουσιαστικά που δηλώνουν ηλικία, ασχολία, επάγγελμα, κοινωνική τάξη και εθνικότητα, όταν προσδιορίζουν τα ουσιαστικά *άνήρ, γυνή, παῖς, ἄνθρωπος* κ.ο.κ.: *γυνή καλλίστη, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολῖται ἄνθρωποι.*
- ✚ Κύρια γεωγραφικά ονόματα, όταν συμφωνούν με το προσδιοριζόμενο σε γένος και αριθμό και συνοδεύονται από άρθρο: *ὁ Ἰαζάρτης ποταμός.*

2. ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Ως κατηγορηματικός προσδιορισμός λειτουργεί ένα επίθετο, μία μετοχή ή μία αντωνυμία που προσδιορίζει ένα όνομα και του προσδίδει μία στιγμιαία, παροδική και μεταβλητή ιδιότητα ή δηλώνει μόνο ένα μέρος του προσδιοριζόμενου. Όπως και ο επιθετικός προσδιορισμός, έτσι και ο κατηγορηματικός συμφωνεί με τον προσδιοριζόμενο όρο σε πτώση, αριθμό και γένος. **Δεν συνοδεύεται ποτέ από άρθρο.** Έχει την εξής διαφορά με το επιρρηματικό κατηγορούμενο: Ενώ ο κατηγορηματικός προσδιορισμός μπορεί να συνοδεύει οποιονδήποτε όρο της πρότασης, το επιρρηματικό κατηγορούμενο αναφέρεται μόνο στο υποκείμενο ή το αντικείμενο ενός ρηματικού τύπου.

Ως κατηγορηματικοί προσδιορισμοί λειτουργούν συνήθως οι εξής λέξεις: *πᾶς, ἅπας, σύμπας, ὅλος, ἄκρος, μέσος, ἔσχατος, μόνος, ἥμισυς, αὐτός, ἕκαστος, ἐκάτερος, ἀμφοτέροι,* όταν δεν συνοδεύονται από άρθρο: *πᾶσα ἡ πόλις, καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἐκατέρων.*

Η αντωνυμία *αὐτός* θεωρείται κατηγορηματικός προσδιορισμός, όταν είναι οριστική – διακριτική και όταν έχει τη σημασία «μόνος» (και στις δύο αυτές περιπτώσεις χωρίς άρθρο): *αὐτὸς ὁ βασιλεύς, ὁ βασιλεύς αὐτός.*

Όταν οι λέξεις αυτές συνοδεύονται από άρθρο, τότε χρησιμοποιούνται ως επιθετικοί προσδιορισμοί και ενίοτε αλλάζει και η σημασία τους.

3. ΠΑΡΑΘΕΣΗ

Ως παράθεση χρησιμοποιείται το ουσιαστικό (ή η ουσιαστικοποιημένη λέξη) που προσθέτει κύριο ή γνωστό γνώρισμα στον προσδιοριζόμενο όρο ή το προσδιορίζει ακριβέστερα. Σχεδόν πάντα βρίσκεται μετά τον προσδιοριζόμενο όρο. Η παράθεση είναι έννοια γενικότερη από τον όρο που προσδιορίζει. Κινείται δηλαδή από το ειδικό στο γενικό:

Αρχίδαμος ὁ βασιλεύς

Θουκυδίδης Ἀθηναῖος

Περὶ χρημάτων λαλεῖς, ἀβεβαίου πράγματος

Ἄγης καὶ Κλεομένης, οἱ βασιλεῖς

Η παράθεση μπορεί επίσης να προσδιορίζει το περιεχόμενο μίας ολόκληρης πρότασης. Σε αυτή την περίπτωση προτάσσεται της πρότασης (**προεξαγγελτική παράθεση**). Ως προεξαγγελτικές παραθέσεις χρησιμοποιούνται: (α) τα ουδέτερα ουσιαστικοποιημένων επιθέτων, μετοχών και φράσεων που συνήθως συνοδεύονται από άρθρο. Τα πιο συνηθισμένα είναι:

- τὸ λεγόμενον = ὅπως λένε συνήθως
- τὸ ἄνταντίον = το αντίθετο
- τὸ θρυλούμενον = ὅπως θρυλείται, αναφέρεται, παραδίδεται
- τὸ (πάντων) μέγιστον = το μεγαλύτερο ή το σπουδαιότερο από όλα
- τὸ (πάντων) δεινότατον = το σπουδαιότερο, το πιο φοβερό από όλα
- τὸ (πάντων) θαυμαστότατον = το πιο αξιοθαύμαστο από όλα
- τὸ τελευταῖον ή τὸ ἔσχατον = το τελευταίο
- τὸ τῆς παροιμίας = ὅπως λέει η παροιμία

- τὸ τοῦ Ὀμήρου / Σόλωνος = ὅπως λέει ο Ὀμηρος / Σόλωνας

- ἀμφοτέρων ἢ ἀμφοτέρα = και τα δύο

- δυοῖν θάτερον ἢ δυοῖν θάτερα = το ένα από τα δύο

- τὸ κεφάλαιον = το σπουδαιότερο, ουσιώδες, κύριο σημείο

- τεκμήριον/σημεῖον/μαρτύριον δέ = και ιδού η απόδειξη

π.χ. *Τὸ δὲ μέγιστον, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ἔχετε.*

(β) αναφορική πρόταση εισαγόμενη συνήθως με το ουδέτερο της αναφορικής αντωνυμίας ὃ ἢ οἷον: *δεήσομαι δὲ πάντων ὑμῶν, ὃ καὶ τοῖς μὴ δεηθεῖσι δίκαιόν ἐστὶν ὑπάρχειν, μηδεμίαν μῆτε χάριν μῆτε ἄνδρα ποιεῖσθαι περὶ πλείονος ἢ τὸ δίκαιον καὶ τὸν ὄρκον.*

Επιμεριστική παράθεση ονομάζεται η παράθεση που επιμερίζει σε ειδικότερα μέρη μία γενική έννοια. Τη συναντούμε συνήθως στις φράσεις: *ὁ μὲν ... ὁ δέ, ἄλλος ... ἄλλοθεν, ἄλλος ... ἄλλη, πολλοὶ μὲν ... πολλοὶ δέ, οὗτοι μὲν ... οὗτοι δέ, ἕκαστος, οὐδεὶς, ἕκαστος: Τοὺς σφετέρους αὐτῶν ἕκαστοι προέπεμπον, οἱ μὲν ἑτέρους, οἱ δὲ συγγενεῖς.*

Παράθεση σε γενική (γενική παραθετική). Τη συναντούμε κοντά στις κτητικές αντωνυμίες *ἡμέτερος-ὑμέτερος-σφέτερος*. Βρίσκεται σε γενική πληθυντικότητας οριστικής αντωνυμίας, δηλ. *αὐτῶν*. Επίσης τη συναντούμε σε κύρια ονόματα γεωγραφικῶν ὀρων: *ἡ πόλις τοῦ Ἄργους*. Υπάρχει και έναρθη γενική παραθετική, γενική ονόματος πατρός μετά από κύρια ονόματα: *Περικλῆς ὁ Ξανθίππου.*

4. ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ

Η επεξήγηση, ὅπως και η παράθεση, συνήθως ακολουθεῖ μετά τον προσδιοριζόμενο ὄρο. Ως επεξήγηση, ιδιαίτερα σε ουδέτερο δεικτικῶν αντωνυμιῶν ἢ σε τροπικά επιρρήματα, μπορούν να

λειτουργήσουν και απαρέμφατα ή ολόκληρες προτάσεις. Μπορεί να μεταφραστεί και με το «δηλαδή». Εξηγεί και εξειδικεύει το νόημα αυτού που προσδιορίζει. Κινείται δηλαδή από το γενικό στο ειδικό:

Ἔνα στρατηγὸν διέφθειραν, Βρασίδαν.

Τοῦτό ἐστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλεον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν.

Τοῦτο σκοπεῖτε, εἰ τᾶληθῆ λέγω.

Σχεδὸν οὕτω διακείμεθα, ποτὲ μὲν γελῶντες ποτὲ δὲ δακρύνοντες.

Μερικές φορές η επεξήγηση μπορεί να συνοδεύεται από το ρήμα λέγω:

Προσέκρουσ' ἀνθρώπῳ πονηρῷ, Ἀνδροτίωνα λέγω.

Μνηστήρ γὰρ ἦν μοι ποταμός, Ἀχελῷον λέγω.